

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ТА ПАРЕМІЇ З КОМПОНЕНТОМ-АНТИЦИЗМОМ У ТЕКСТАХ В. КОРОТКЕВИЧА

У статті розглянуто фразеологізми з компонентом-антицизмом, а також ідіоми античного походження в текстах Володимира Короткевича крізь призму їхньої семантико-стилістичної характеристики. Більшість із виявлених одиниць кодифіковано. Проте виявлено, що в найповніших фразеографічних кодексах сучасної білоруської літературної мови не описано певну кількість фразеологізмів, що засвідчені у творчості цього автора.

Ключові слова: антицизм, фразеологізм, фразеологічна одиниця, ідіома, фразеологія, білоруська література, білоруська мова, українська мова, Володимир Короткевич.

Вступ

У творах багатьох білоруських та українських письменників використано античні мотиви, проте за допомогою мовознавчих методів ці елементи досліджують порівняно нечасто. Під антицизмами передусім розуміємо різні оніми та фразеологізми й крилаті вислови античного походження. Далеко не кожен письменник активно використовує цей матеріал у своїх текстах. Проте деякі автори активно вживають мовні одиниці, що виникли на античному ґрунті, зокрема виявлено немало таких одиниць у текстах класика білоруської літератури другої половини ХХ ст. В. Короткевича.

Теоретичне підґрунтя

Сказане, звісно, не означає, що античну спадщину не вивчено. До найпомітніших лінгвістичних праць, у яких розглянуто специфіку функціонування антицизмів у фраземіці й лексиці української та білоруської мов, належать розвідки Л. Т. Масенко «Античний образ хаосу у творчості Лесі Українки» (Масенко, 1991), О. М. Сагірової «Конотації особових імен у фразеологізмах античного походження» (Сагірова, 2014), У. Л. Паньків «Історичні джерела українських лексичних латинізмів» (Паньків, 2011), Н. К. Кобиленко «Фразеологічні одиниці з міфічним компонентом в новогрецькій та українській мовах» (Кобиленко, 2014), Ю. А. Сянько «Фразеологізми латинського походження в білоруській мові» (Сянько, 2016). Дослідники-літературознавці присвятили вивченню античної проблематики в українських та білоруських художніх текстах

більшу кількість праць, зокрема варто згадати дослідження І. І. Вакулик «Античні традиції у творчості Т. Шевченка» (Вакулик, 2011), В. І. Башманівського «Образи античної літератури в сонетах М. Зерова» (Башманівський, 2004), О. В. Гальчук «Античність у ліриці Євгена Маланюка: рецепція й особливості інтерпретації» (Гальчук, 2013), Ю. М. Дрейзіна «Античні мотиви в поезії М. Богдановича» (Дрейзін, 1928), І. О. Шкурдзюка «Античні джерела метричної форми й жанрових особливостей поезії Миколи Гусовського» (Шкурдзюк, 2002). У галузі порівняльного літературознавства на особливу увагу заслуговують розвідки С. В. Гримута «Рецепція античності у творчості Максима Богдановича й Миколи Зерова» (Гримута, 2009), Л. В. Іконникової «Античні міфи й література ХХ століття (елементи компаративного аналізу діалогії Г. Марчука і поеми Лесі Українки “Касандра”» (Іконнікова, 2010). Можливо, невелика кількість мовознавчих праць, присвячених розглядові антицизмів у білоруських та українських художніх текстах, зумовлена недостатньою кількістю мовного матеріалу, адже античні мотиви й рецепцію традицій античності простіше виявити в будь-якому творі, ніж пов’язати виникнення й функціонування певних мовних одиниць з античною спадщиною.

Нині наука може оперувати багатьма працями, що описують фраземи та лексеми античного походження в різних мовах. Наприклад, словник «Латинська фразеологія» (2009) за редакцією П. І. Осипова містить понад 1500 латинських афоризмів і висловів. Традиція укладання словників латинської афористики в різних національних

школах досить давня й плідна. Скажімо, в українському й білоруському словникарстві заслуговують на окрему увагу кодекси А. П. Коваль, В. В. Коптілова «Крилаті вислови в українській літературній мові» (Коваль, Коптілов, 1975), С. М. Лучканина «Латинські сентенції (крилаті латинські вислови) з історико-літературним коментарем» (Лучканин, 2008), «Proverbia et dicta: шестимовний словник прислів'їв, приказок та крилатих висловів» за редакцією Н. А. Гончарової (Proverbia et dicta, 1993).

Власне проблема полягає у виявленні в білоруській мові фразеологічних одиниць (далі – ФО) та паремій із компонентом-антицизмом незалежно від тематики твору, у якому зворот функціонує. Складність такого завдання ґрунтується й на тому, що етимологічна література лише частково висвітлює цю проблематику. Найбільше стане в пригоді «Етимологічний словник фразеологізмів» І. Я. Лепешева, у якому подано 1750 ФО з етимологічними довідками. На жаль, в українській філологічній школі досі не створено етимологічного словника фразеологізмів, що значно полегшив би працю в цій царині. Окрім латинізмів, тобто одиниць латинського походження, вагоме місце в білоруськомовних текстах В. Короткевича посідають одиниці давньогрецького походження. Питання шляхів запозичення фразеологізмів із компонентом-антицизмом у білоруську мову заслуговує на окреме дослідження. У цій статті основну увагу буде зосереджено на проблемі функціонування розгляданих одиниць в ідіостилі В. Короткевича. Мета цієї розвідки – показати особливості вживання фразеологізмів згаданого типу в мові В. Короткевича.

Методи та матеріал дослідження

У нашій розвідці застосовано контекстологічний метод опису фразеологізмів, а також метод фразеологічної ідентифікації та фразеологічного опису. *Матеріалом* слугуватимуть фразеологічні звороти різної природи, частково – паремії, виявлені методом суцільної вибірки в текстах, що вміщені в «Зібранні творів В. Короткевича» (т. I–IX, 2012–2015).

Фразеологізми грецько-латинського походження

Великого поширення в білоруській мові набули фразеологізми грецько-латинського походження, не пов'язані з християнською сакральною сферою. Одні з них повністю втратили очевидний зв'язок із джерелом, інші – легко

впізнавані завдяки специфічному компонентному складові, що властивий давньогрецьким і латинським текстам.

Вартий уваги фразеологізм **праметэеў агонь** ‘незгасне внутрішнє бажання до досягнення високої мети, для щастя всіх людей’ (Тлумачальны слоўнік беларускай мовы, 1994, т. 1, с. 106): *У в'яках памятаць ты мусіў, / Што, маланку спаймаўшы ў далонь, / Нарадзілі два беларусы / Для цябе праметэеў агонь* (Караткевіч, 2012, т. 2, с. 234, Людзі з маланкай). Цю ідіому В. Короткевич застосовує без помітних змін порівняно з описом кодифікованої одиниці. У «Словнику фразеологізмів білоруської мови» до цієї ФО подано ремарку *кніжнае* (укр. – книжне), що підтверджує літературне походження цієї ідіому (Лепешаў, 2008, т. 1, с. 53). В основі фразеологізму лежить міф про титана Прометея, який усупереч волі Зевса викрав з Олімпу вогонь і передав його людям. Прометей дав їм також знання, навчив хліборобства, ремесел, кораблебудування, читання й письма. Цим Прометей зробив життя людей щасливішим і підірвав владу Зевса та його помічників – олімпійських богів. За це Прометея прикували до скелі, передрікаючи йому тяжкі страждання (Кун, 2007, с. 79). Вірш В. Короткевича своїм змістом перегукується з давньогрецьким міфом. Тому автор цілком слушно вживає розглядуваний фразеологізм.

У своїх текстах В. Короткевич уживає поширений фразеологізм **агнём і мячóm** ‘дуже сувро, нелюдськи, з безжальною люттям (знищувати, руйнувати, розправлятися й т. ін.)’ (Лепешаў, 2008, т. 1, с. 51): *О, які ён трывалы, які ён перакананы, / Як ваюе за думкі свае ён агнём і мячóm!* (Караткевіч, 2012, т. 1, с. 13). У СФБМі цю ідіому подано зі стилістично-обмежувальною ремаркою *кніжнае* (Лепешаў, 2008, т. 1, с. 51). І. Я. Лепешев зазначає, що цей вислів – калька з грецької мови: «Спочатку в давньогрецьких медиків вислів асоціювався із засобом лікування, “знищення” ран їхнім вирізанням і припіканням відповідно до формули знаменитого Гіппократа: “Чого не може вилікувати залізо (меч, ніж), те лікує вогонь”. Вислів переосмислили, і він став позначати ‘безжально, жорстоко’, коли йшлося про знищення вже не ран, а всього живого й неживого на території супротивника» (Лепешаў, 2004, с. 23).

Із давньогрецьких джерел походить також ФО **лебядзіная пэсня** ‘останній найвизначніший твір кого-небудь, останній вияв таланту, здібностей’ (Лепешаў, 2004, с. 204), виявлена в Короткевичевих текстах: *І гляджу я змрочна на тое, / Як, абернуты ў шумнай вадзе, / Цень Міцкевіча нада*

мною / *Лебядзіную песню вядзе* (Караткевіч, 2012, т. 2, с. 62, Раманс Марылі). На думку І. Я. Лепешева, це калька з грецької мови: «Виникнення фразеологізму пов'язане з повір'ям, що лебідь співає один раз у житті – перед самою смертю. Повір'я, відоме стародавнім грекам, трапляється у творах Езопа та Есхіла. Мабуть, воно має під собою підстави: як свідчать зоологи, наприклад, німецький натураліст А. Брем, останні подихи пораненого лебедя нагадують пісню» (Лепешаў, 2004, с. 204).

Очевидне латинське походження перифраза **вечны горад** 'Рим' (семантику встановлено на підставі контекстного аналізу вживання фразеологізму та з урахуванням аналогічної російської одиниці *вечный город*) (Енциклопедический словарь, 2005, с. 120): *Прыходзіць гора / Пад мячамі Адаакра рымскі народ / Хутка знікнуў, разам з вечным горадам, І настала цемра на тысячу год* (Караткевіч, 2012, т. 1, с. 466, Слова пра чалавечнасць). В. Короткевич уживає цей перифраз без очевидних змін порівняно зі значенням узуального фразеологізму. Розглядана ФО не зафіксована в найповнішому фразеографічному кодексі сучасної білоруської літературної мови, а також не подана в ТСБМі. В «Енциклопедичному словнику крилатих слів і висловів» наведено інформацію про перифраз *вечный город* (лат. *Aeterna urbs*). Уперше Рим так назвав давньоримський поет Тибулл (50–19 рр. до н. е.) у своїй другій елегії. У ній бог Аполлон передбачає надзвичайну могутність Риму. Пізніше ця фраза стала поширеною у виступах і текстах багатьох давньоримських письменників, поетів та ораторів. Підґрунтям для цієї фрази, імовірно, слугувало те, що Тибулл творив у період відновлення Риму за імператора Октавіана Августа (63 р. до н. е. – 14 р. н. е.), тоді всі зруйновані споруди відбудували, а також реконструювали ті, що збереглися. Це й могло надихнути поета на створення розгляданого фразеологізму (Коваль, Коптілов, 1975, с. 120).

У текстах В. Короткевича виявлено одиниці, побудовані за зразком паремій латинського походження: *Усе шляхі прыводзяць не да Рыма, / А да родных вербаў і бяроз. // Любая, ў барах сівых радзіма, / Сын твой нарадзіўся і ўзрос* (Караткевіч, 2012, т. 1, с. 94, ***). Зворот *усе шляхі прыводзяць не да Рыма* не зафіксований у словниках, але виразно пов'язаний з українською одиницею *усі дороги ведуть у Рим* 'кінцева мета та сама, хоча шляхи її досягнення різні' (Коваль, Коптілов, 1975, с. 285) та з російською *все дороги ведут в Рим* (Енциклопедический словарь, 2005, с. 146). В «Енциклопедичному словнику крилатих

слів та висловів» В. В. Серова вказано, що першопочатково в Стародавньому Римі цей вислів уживали в прямому значенні. Межі Римської імперії швидко поширювалися, й римляни будували дороги до своїх нових провінцій, що неодмінно брали початок у Римі (Енциклопедический словарь, 2005, с. 146). Лише згодом у результаті переосмислення вислів набув іншого значення. Білоруська дослідниця С. В. Бичкова також досліджувала розглядану Короткевичеву ідіому, але з погляду інтертекстуальності. Паремія *Усе шляхі прыводзяць не да Рыма* ілюструє, з погляду дослідниці, полемічну функцію. На думку С. В. Бичкової, білоруський класик ніби полемізує з латинським висловом *усі дороги ведуть у Рим* і не погоджується з цією думкою (Бичкова, 2013). В. Короткевич, відштовхуючись від кодифікованої форми, змінює компонентний склад і на контрасті з узуальною одиницею підкреслює важливість, пріоритет рідної землі над іншим світом. Крім того, в аналізованому тексті цією оказіональною паремією автор завуальовано протиставляє батьківщину нівеляційному імперському центрові, адже Рим – не тільки культурний генератор і поширювач цивілізації, а й безжальний асимілятор. Можна гадати, що такою трансформацією паремії письменник заходить в антиасиміляційну полеміку, що латентно точилася в його час у Білорусі. У такому разі за образом Риму сховано Москву, будь-який інший чужий вплив, що може винародовити білорусів. До фразеологізації цього вислову ще дуже далеко, на цьому прикладі можна спостерігати авторський підхід до переосмислення усталених висловів. Таке переосмислення за допомогою модифікації створює нову оказіональну одиницю з нетотожним із прототипним значенням. Цей оказіоналізм потенційно може збагатити паремійну скарбницю сучасної білоруської літературної мови.

Не зафіксована в найбільших фразеографічних джерелах білоруської мови ідіома **пралэзі на Парнас** 'незаслужено бути визнаним за літератора, здобути незаслужену славу письменника' (семантику встановлено на підставі контекстного аналізу вживання оказіонального фразеологізму): *Прыгажосць яму лаўрамі чэрап вячае, / Ён Лукул, Петроній, Цэзар і Крэз. // Ён стварыў гэту казку на чорным адчаі, / На Парнас у турэчкім халаце пралез* (Караткевіч, т. 2, 2012, с. 146, Архангельскае). А. П. Коваль та В. В. Коптілов зазначають, що гірський масив у Греції *Парнас*, за міфологічними віруваннями, був місцем перебування Аполлона й муз. У переносному значенні назва *Парнас* стала символізувати світ поезії (Коваль, Коптілов, 1975, с. 211).

У своєму оказіональному фразеологізмі В. Короткевич уживає лексему *пралезці*, що має знижений відтінок розмовності. Через це ідіома набуває виразно негативної конотації.

У тексті В. Короткевича привертає увагу фразеологізм *ста́віць на шчыт* 'ризикувати життям заради якоїсь справи' (семантику встановлено на підставі контекстного аналізу вживання фразеологізму та з урахуванням подібної за компонентним складом української фраземи з *щитом чи на щиті*): *І я не зведаў, нашто мая вера, / Нашто жыццё я стаўлю на шчыт?! (Караткевіч, 2012, т. 2, с. 251, На вуліцы Дзешчовай)*. У такому значенні синонімічними будуть фразеологізми *ста́віць на кон*, *ста́віць на карту* (Лепешаў, 2008, т. 2, с. 445). У білоруській фразеографічній традиції кодифіковано два фразеологізми подібного змісту: *са шчытóm* 'з перемогою, переможцем (з'явиться, повернутися тощо)', *на шчыцё* 'переможений, з поразкою' (Лепешаў, 2008, т. 2, с. 675–676). Розглядані одиниці походять від одного давньогрецького вислову. А. П. Коваль у праці «Крилаті вислови в українській літературній мові» (1975) подає історію виникнення цієї ідіоми. За А. П. Коваль, Плутарх у творі «Вислови лакедемонянок» писав, що коли спартанка проводжала сина на війну, то подавала йому щит і казала: «З ним чи на ньому», тобто «повернись переможцем або загинь» (у давні часи існував звичай виносити загиблого воїна на його щиті). Так утворився вислів *зі щитом чи на щиті* 'перемогти або загинути' (Коваль, Коптілов, 1975, с. 113). Як бачимо, білоруський автор далеко відійшов від першопочаткового змісту вислову. В. Короткевич, використавши прийом контамінації (*ста́віць на кон* (*ста́віць на карту*) + *са шчытóm* (*на шчыцё*)),

утворює оказіональну ФО *ста́віць на шчыт*, що володіє значною потенцією узуальності.

Висновки

У своїх текстах В. Короткевич уживає невелику кількість фразеологізмів античного походження, серед них більшість кодифіковані. Крім того, автор використовує ідіоми з компонентом-антицизмом, що безпосередньо не походять із давньогрецьких і давньоримських текстів, а утворені як ремінісценції до античних джерел: *праметэеў агонь, агнём і мячóm*. Названі ФО часто не зафіксовані в найбільших фразеографічних джерелах сучасної білоруської літературної мови. На особливу увагу заслуговують фразеологічні оказіоналізми В. Короткевича *пралезці на Парнас* і *ста́віць на шчыт*. Письменник створює їх на основі переосмислення давньогрецьких міфів. Перша стадія творення ФО – метафоризація окремих фраз, після чого в деяких випадках утворюється фразеологізм. Часто цей процес залишається незавершеним, тому значна частина таких висловів мають ознаки метафоризації. Проте іноді зі складу метафори можна вичленувати повноцінну ФО. Більшість фразеологізмів із компонентом-антицизмом властиві поетичним текстам білоруського письменника, де вони відіграють помітну роль. У прозі цього автора частотність уживання розглянутих одиниць помітно нижча. В. Короткевич вдало переосмислює відомі сюжети давньогрецьких міфів і, використовуючи метафоризацію та фразеологізацію, створює оказіональні фразеологізми, деякі з них мають потенціал перейти до категорії узуальних, і, відповідно, бути зафіксованими у фразеографічних кодексах сучасної білоруської літературної мови.

Список використаної літератури

- Башманівський В. І. Образи античної літератури в сонетах М. Зерова [Електронний ресурс] / В. І. Башманівський // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2004. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/1794>. – Назва з екрана.
- Бычкова С. В. Функциональная класіфікація інтэртэкстэм [Електронний ресурс] / С. В. Бычкова. – 2013. – Режим доступу: <http://elib.psu.by:8080/handle/123456789/1674>. – Назва з екрана.
- Вакулик І. І. Античні традиції у творчості Т. Шевченка [Електронний ресурс] / І. І. Вакулик // Шевченкознавчі студії. – 2011. – Вип. 13. – С. 9–14. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Shs_2011_13_4. – Назва з екрана.
- Гальчук О. В. Античність у ліриці Євгена Маланюка: рецепція і особливості інтерпретації / О. В. Гальчук // Питання літературознавства. – 2013. – № 88. – С. 274–285.
- Грымута С. В. Рэцэпцыя антычнасці ў творчасці Максіма Багдановіча і Міколы Зэрава / С. В. Грымута // Веснік БДУ. Сэрыя 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. – Мінск : ІЦ БГУ, 2009. – С. 31–36.
- Дрэйзін Ю. М. Антычныя матывы ў паэзіі М. Багдановіча [Електронний ресурс] / Ю. М. Дрэйзін. – 1928. – Режим доступу: <https://archives.gov.by/index.php?id=996128>. – Назва з екрана.
- Энціклопедыцескі словарь крылатых слов и выражений / Авт.-сост. В. Серов. – 2-е изд. – Москва : Локид-Пресс, 2005. – 880 с.
- Іконнікава Л. У. Антычныя міфы і літаратура ХХ стагоддзя (элементы кампаратыўнага аналізу дылогіі Г. Марчука і паэмы Л. Украінкі «Касандра») / Л. У. Іконнікава // Беларуская мова і літаратура ў славянскім этнакультурным кантэксце : матэрыялы республіканскай навукова-практычнай канферэнцыі, 21–22 кастрычніка 2010 года / [рэдкалегія: Г. А. Арцымаўнак, В. І. Русілка (адказныя рэдактары) і інш.]. – Віцебск, 2010. – С. 172–175.
- Караткевіч У. С. Збор твораў : у 25 т. – Т. 1. Паэзія: 1950–1960 / Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч ; рэдкал. : Вячаслаў Рагойша і інш. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2012. – 532 с.

- Караткевіч У. С. Збор твораў : у 25 т. – Т. 2. Паэзія: 1961–1984 / Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч; рэдкал. : Алесь Бельскі і інш. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2012. – 396 с.
- Коваль А. П. Крилаті вислови в українській літературній мові / А. П. Коваль, В. В. Коптілов. – Київ : Вища школа, 1975. – 336 с.
- Кобиленко Н. К. Фразеологічні одиниці з міфічним компонентом в новогрецькій та українській мовах [Електронний ресурс] / Н. К. Кобиленко // Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». – 2014. – Режим доступу: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/47-1/54.pdf. – Назва з екрана.
- Кун М. А. Легенди і міфи Давньої Греції / М. А. Кун. – Київ : ВЦ «Академія», 2007. – 448 с.
- Лепешаў І. Я. Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў / Іван Якаўлевіч Лепешаў. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2004. – 448 с.
- Лепешаў І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў беларускай мовы : у 2 т. / Іван Якаўлевіч Лепешаў. – Т. 1. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2008. – 672 с.
- Лепешаў І. Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы : у 2 т. / Іван Якаўлевіч Лепешаў. – Т. 2. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2008. – 968 с.
- Лучканін С. М. Латинські сентенції (крилаті латинські вислови) з історико-літературним коментарем : навч. посіб. із вивч. латин. афоризмів / С. М. Лучканін. – Київ : Наук. світ, 2008. – 136 с.
- Масенко Л. Т. Античний образ хаосу у творчості Лесі Українки / Л. Т. Масенко // Культура слова : республ. міжвід. зб. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; [ред. вип. К. І. Бойко]. – 1991. – Вип. 40. – С. 14–18.
- Паньків У. Л. Історичні джерела українських лексичних латинізмів / У. Л. Паньків // Вісник Житомирського державного університету. – Житомир, 2011. – Вип. 56. – С. 157–160.
- Proverbia et dicta : шасцімоўны слоўнік прыказак, прымавак і крылатых слоў / пад рэд. Н. А. Ганчаровай [і інш.]. – Мінск : Універсітэцкае, 1993. – 255 с.
- Сагірова О. М. Конотації особових імен у фразеологізмах античного походження [Електронний ресурс] / О. М. Сагірова // Восточноукраинский лингвистический сборник. – 2014. – Режим доступу: <http://azbuka.in.ua/wp-content/uploads/2014/12/sagirova.pdf>. – Назва з екрана.
- Сянько Ю. А. Фразеалагізми лацінскага паходжання ў беларускай мове [Електронний ресурс] / Ю. А. Сянько. – 2016. – Режим доступу: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/152455>. – Назва з екрана.
- Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. – Т. 1 : А–В / рэд. М. П. Лобан. – Мінск : Беларуская Савецкая Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 1994. – 604 с.
- Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. – Т. 2 : Г–К / [ред. А. Я. Баханькоў]. – Мінск : Беларуская Савецкая Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 1994. – 765 с.
- Шкурдзюк І. А. Антычныя крыніцы метрычнай формы і жанравых асаблівасцяў паэзіі Мікалая Гусоўскага / І. А. Шкурдзюк // Studia philologica : сб. науч. ст. – Вып. 5. – Минск : ИЦ БГУ, 2002. – 202 с.

Serhiy Tereshchenko

PHRAZEOLOGISMS AND PAREMIAS WITH COMPONENT-ANTICISM IN THE TEXTS U. KARATKIEVICH

The article deals with phraseologisms with the component -antichism and idioms of the ancient origin in the texts of the classic of Belarusian literature of the second half of the twentieth century Uladzimir Karatkevich. Phraseologisms with the component -antichism often occurred in the texts of the Belarusian and Ukrainian writers. However, with linguistic methods, phraseologisms are discovered relatively rarely. The study of phraseology is devoted to much more literary works than the study of linguistics.

The purpose of the article is to show the peculiarities of the use of the meanings of phraseologisms in the texts of U. Karatkevich through the prism of their semantic-stylistic characteristics.

In the Belarusian language, phraseologisms of Greek-Latin origin, not related to the Christian sacred sphere, are quite common. Few phraseological units with a component -antichism are used by the Belarusian writer, most of them are codified. Units that are reminiscences to texts from ancient sources are used by U. Karatkevich. They are not originated directly from the works of ancient authors; for example, they are related with ancient Greek myths. Therefore, it is much more difficult to establish a connection between such phraseology and its source. Most of the phraseologisms with the named component are peculiar to the poetic texts of the author, and the frequency of such units in prose is noticeably lower. Individual phrases are metaphorized by U. Karatkevich at the first stage of the creation of phraseologisms, after which in some cases a phraseologism is formed. Often, this process remains incomplete, so much of these expressions have metaphorical signs. However, sometimes a complete phraseological unit is isolated from the structure of the metaphor.

Occasional phraseological units that can potentially pass into the category of the usual ones and be fixed in the phraseographical codes of the modern Belarusian literary language are created by U. Karatkevich.

Key words: antichism, phraseologism, phraseological unit, idiom, phraseology, Belarusian literature, Belarusian language, Ukrainian language, Uladzimir Karatkevich.

Матеріал надійшов 26.10.2018